

Indledningen er redigeret af Stine Kylsø Pedersen og Steen Tullberg

Tilsyn ved

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Det christelige Ægteskab [Den christelige Børnelærdom, 1. udgave, 13. artikel]”

ved Anders Holm

Indhold

- 1 Oversigt over artiklerne i Kirkelig Samler
- 2 Indhold
- 3 Anden udgave
- 4 Anvendt litteratur

1 Oversigt over artiklerne i *Kirkelig Samler*

“Det christelige Ægteskab” er den trettende af 21 artikler, som Grundtvig skrev i *Kirkelig Samler* i årene 1855-1861. En oversigt over disse vises nedenfor, og indledningen til hver af dem fås ved at klikke på de respektive links.

[“Om vor tredie Troes-Artikel”](#)

[“Om den Christelige Børnelærdom”](#)

[“Den Christelige Daabspagt”](#)

[“Herrens Bøn ‘Fadervor.’”](#)

[“Det Ny Testamentes Christendom!”](#)

[“Forsagelsen i Daabs-Pagten”](#)

[“Den apostelige Troes-Bekjendelse i den christelige Daabspagt”](#)

[“De syv Sakramenter”](#)

[“De christelige Livstegn”](#)

[“Det christelige, aandelige og evige Liv”](#)

[“Det medfødte og det gienfødte Menneskeliv”](#)

[“Ordet og Troen efter Christi egen Lærdom”](#)

“Det christelige Ægteskab”

[“Tro og Haab og Kjærlighed”](#)

[“Den guddommelige Treenighed”](#)

[“Skriftemaal og Altergang”](#)

[“Præste-Frihed i Folke-Kirken”](#)

[“Den christne Tro og den christelige Lærdom”](#)

[“Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne”](#)

[“Hænderne og Røsten i Rom og Jerusalem”](#)

[“Det evige Livs-Ord af Vorherres egen Mund til Menigheden”](#)

2 Indhold

I “Det christelige Ægteskab”, der udkom i marts 1858, viderefører Grundtvig det fokus på kristenlivet som et hjertets liv, der står centralt i den forudgående artikel “Ordet og Troen efter Christi egen Lærdom” (se [oversigten i afsnit 1](#)), idet han bevæger sig ind på ægteskabet som en livsform, hvor genfødselen i og gennem gudsordet udfoldes. Det giver Grundtvig lejlighed til at polemisere mod historiske såvel som aktuelle forhold: Han kritiserer således en række misforståelser af det kristelige ægteskab både blandt katolikker og protestanter, idet han ser deres forsøg på at bemægtige sig dette “*Menneske-Livets Brændpunkt*” (1) som et led i menneskers forsøg på at erstatte Guds handlinger og ordninger med egne påfund og tiltag. I ægteskabet finder man et af de højeste udtryk for den kærlighed, som hører til det medskabte liv, og som peger frem mod det kristelige liv, hvor ægteskabet mellem Kristus og menigheden er forbillede for det kristelige ægteskab.

Grundtvig indleder artiklen med den påstand, at man – fordi man vidste, ægteskabet var vigtigt for menneske- og samfundslivet – blandt kirkens folk altid har stræbt mod at få magt over det. Dette forsøg på magtovertagelse skabte dog forvirring og selvmodsigelser hos kirkens teologer. Papisterne (dvs. katolikkerne) gjorde således både ægteskabet til et sakramente, idet de tænkte sig, at dets sakramentale status helligede det uden hensyn til brudeparrets egen tro, og forbød samtidig præsterne at gifte sig, hvorved de dybest set gjorde ægteskabet til noget ukristeligt (1-2).

Grundtvig ser dette som et regulært brud med ægteskabets guddommelige indstiftelse i paradiset til menneskelivets forplantelse og opnåelsen af, hvad der er det

guddommelige mål for menneskelivet. Derfor hylder han Luther og reformationen som store skridt fremad til det kristelige menneskelivs redning og den kristelige oplysnings fornyelse. Men han siger samtidig, at “det oprindelige (naturlige) Menneske-Liv” (2) til trods for dette skridt i den rigtige retning desværre ikke blev sat i sit rette lys. Tværtimod formørkede de protestantiske skriftkloge (teologerne efter reformation) hele sagen yderligere (2-3).

Dette skete ikke mindst gennem en fejlfortolkning af skriftstedet om, at der intet godt er hos mennesket i ‘kødet’ (jf. Rom 7,18). Når man nemlig påstod, at dette betød, at der hos det faldne menneske slet intet godt er at finde, da løj man og “indhyllede aabenbar [åbenlyst] baade det *gamle* og det *ny* Menneske-Liv i et Bælgmørke” (3). I forlængelse af de foregående to artikler (se [oversigten i afsnit 1](#)), gør Grundtvig det klart, at dette er en fejlfortolkning: Man kan nemlig ikke tænke sig, at Gud skabte et menneske i sit eget billede, og at dette menneske ved syndefaldet derefter fuldstændig tabte sin lighed med Gud, hvorpå Gud så blev ved med at elske dette slette menneske så meget, at han ville ofre sit ægte barn – dvs. Kristus – for det (3-4).

For Grundtvig er denne grundforvirring baggrund for, at der blev uklarhed omkring ægteskabets kristelighed og placering i kirken. Imidlertid har man i den kristne trosbekendelse fået besked om, hvad der er kristeligt og ukristeligt, og hvilken tankegang om menneskelivet, der må være ret, uafhængigt af hvordan skriftkloge gennem tiden har læst Skriften. Grundtvig argumenterer for, at hvis ikke der var noget godt at finde hos det faldne menneske, var der ikke noget Gud kunne ynkes over, og heller ikke noget hos mennesket, der kunne få det til at angre og omvende sig, dvs. til at tro på Gud og lade sig forny efter det billede, hvori det var skabt. Alt dette kræver en særlig egenskab, som Grundtvig navngiver “*Godvillighed* [velvillighed el. frivillighed]” (8). Skønt mennesket uden for paradiset (Grundtvig giver en lang række bibelske eksempler) er fortabt, forudsætter Gud, som det ses i lignelsen om den fortabte søn (Luk 15,11-32), netop denne godvillighed (7-9).

Grundtvig er klar over, at han på grundlag af disse tanker kan beskyldes for synergisme, dvs. for at repræsentere en teologi, hvor Gud og mennesket i modsætning til, hvad Luther lærer, samvirker om menneskets frelse. Formentlig netop derfor understreger han, at dette intet har at gøre med, at mennesket selv fortjener eller har magt til at frelse sig selv, men blot er udtryk for, at “*Bekvemheden* [evnen] til at trøstes, benaades, gjenfødes og fornyes er *vedligeholdet*, saa den himmelske Fader dog fremdeles har et *tabt Barn* paa Jorden at *oplede* og et *dødt Barn* at *gjøre levende*” (9). Gennem en længere teologisk argumentation bevæger Grundtvig sig frem til den påstand, at der findes “en virkelig Levning af Troen, Haabet og Kiærligheden” (11) hos det ikke-genfødte menneske, som peger mod hele den lighed med Gud, som skal udvikles i det kristelige liv.

Med afsæt i sit fokus på den gammeltestamentlige frelseshistorie gør han yderligere rede for, at kærligheden havde dårlige kår hos de ‘hårdhjertede’ jøder, der levede i håbet – og at dette stadig er tilfældet hos samtidens diasporajøder, der endnu venter Messias. Grundtvig griber i den sammenhæng til sin ofte anvendte sammenligning af Israel og Danmark: Hvor det jødiske folk er præget af håbet, er det danske folk et

kærlighedsfolk, mens romerne – som modtog det brev, hvori Paulus giver det stærkeste udtryk for troens betydning i kristenlivet – var en troens nation.

Netop her kommer det kristelige ægteskab ind i billedet som noget, der indeholder kærligheden, som mennesket er skabt med, og som ved syndefaldet til dels mistedes. Stærkest finder Grundtvig kærligheden i Danmark mellem forældre og børn og mellem mand og kvinde, både når det drejer sig om hedensk og kristelig kærlighed. Derfor mener han, at ægteskabets og kristendommens indbyrdes sammenhæng bedst kan belyses ud fra danske forhold (15).

Dette gør Grundtvig dog ikke i artiklen, men vender sig i stedet mod det, der er forbilledet for det kristne ægteskab, nemlig ægteskabet mellem Kristus og menigheden. Kærligheden mellem forældre og børn og mellem ægtefæller må således “for *saavidt* den *findes* og *saavidt* den *gaaer*, være aldeles *eensartet* med Kærligheden mellem den *himmelske Fader* og hans *jordiske Børn*, og med den *ægteskabelige* Kærlighed mellem *Christus* og hans *Menighed* i det *ny* Menneskeliv” (15-16). Når både mand og kvinde er kristne, bygger deres kærlighed bro til kærligheden mellem Kristus og menigheden, som kommer til udtryk i nadveren (18).

Artiklen ender i en form for poetisk vision, hvor Grundtvig med baggrund i sin opfattelse af nadveren som kærlighedens og derfor fuldendelsens måltid retter blikket mod den eskatologiske afslutning på historien, hvor Guds rige bliver synligt. Her vil Kristus hjemføre sin brud, menigheden, til sin faders hus. Og det hele ender i “det hellige Kys” (21), hvor Kristus og den syvende og sidste menighed samles om nadveren – og hvor det egentlige kristelige ægteskab finder sted. Grundtvig alluderer med disse tanker både til det oldkirkelige broderkys mellem menighedens medlemmer forud for nadveren og desuden til sin egen tanke om historiens syv menigheder, som han i disse år udfolder i værket *Christenhedens Syvstjerne* (skrevet 1854-1855, udkom i bogform 1860).

3 Anden udgave

I 1868 udkom “Det christelige Ægteskab” og de øvrige artikler fra *Kirkelig Samler* i den samlede bogudgave, *Den christelige Børnelærdom*, kaldet “Anden Udgave”. En generel indledning til andenudgaven kan tilgås ved at klikke [her](#).

4 Anvendt litteratur

- Grundtvig, N.F.S. (1860) *Christenhedens Syvstjerne. Et Kirkeligt Sagakvad*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1868) *Den christelige Børnelærdom, betragtet af Nik. Fred. Sev. Grundtvig. Anden Udgave, optrykt efter “Kirkelig Samler”*. København.